

Eeuwenoude groene oase nog altijd ongerept

Smeerling, een stukje Drenthe in Groningen

„Voor ons heide, achter ons heide, hoogten en laagten, alles heide. Rechts als een groot, pas gesloten graf, het driehoekig dak van eene plaggenhut. Ingegraven in eene zandhoogte, alleen het dak boven de grond, staat daar eene dier primitieve woningen waarin de armste bewoners van de heide hunnen dagen slijten. Er rond om heen wat aardappelen, zelfs wat roggeland. Te veel om te sterven, te weinig om te leven.”

▲ Theo en Annemarieke Kelders verkopen in hun Theehuys (op de achtergrond) allerlei theesoorten, maar ook biologische oliën.

▲ Beschermd dorpsgezicht Smeerling: 'eene groene oase in de bruine woestijn'.

Foto's: AnneMarie Kamp

'Bijzondere plekken'

Nederland is vol, overvol soms. Maar toch kent Nederland nog talloze bijzondere plekken. Plekken waar de stilte regeert; plekken met een bijzondere allure; plekken voor een dagje uit. Vandaag Smeerling, een vlek op de kaart, maar de moeite meer dan waard.

Het is september 1897. H. J. Tiemersma onderneemt in opdracht van de Vereniging tot Bevordering der Kanalisatie, een reis door Westerwolde. Opdrachtgever is kleiboer B. L. Tijdens uit Nieuw Beerta die Westerwolde onder het stof vandaan wil halen en met kanalisatie die 'rare puntzak' in noordoost Nederland bij de wereld wil trekken.

Door **Cees Stolk**

Per koets vertrekt reiziger Tiemersma van Nieuweschans naar Ter Apel. Tot Vlagtwedde verloopt de reis redelijk voorspoedig, maar daarna 'zakken de sporen diep weg in 't zand, soms meer dan een halve meter.' Langs de weg staat niet voor niets het bord: 'Men wordt verzocht te versporen.'

Maar die waarschuwing komt te laat. Het rijtuig komt vast te zitten in de modder. „De drommel mag weten in welke negerij wij verdeild zijn”, moppert de koetsier.

De negerij had toen geen naam, maar moet Smeerling geweest zijn, een vlek op de kaart. Smeerling, een naam als een bloem, maar in werkelijkheid een esdorp, eeuwenoud, waar de tijd in de eenentwintigste eeuw nog altijd stilstaat.

Die kanalisatie komt er overigens in 1917. Westerwolde klopt het stof af en is weer bij de tijd, maar Smeerling blijft Smeerling. Ook in 2001: ongerept, onaangeroerd, onverkaveld en dus nu beschermd. Smeerling oogt on-Gronings, een beetje Drents, maar is het niet echt.

Ooit moet deze zuidoosthoek van Groningen geweest zijn zoals Smeerling nu alle rust en ruimte uitademt. Ooit was Westerwolde 'eene

groene oase in de bruine woestijn', zoals de reiziger Tiemersma in zijn notitieboekje noteerde.

Die groene oase is Smeerling nog steeds. Het Metbroekbos en het Liefstinksbroek zijn restanten van oerbossen zoals die al duizenden jaren voorkomen in de beekdalen. Veel els, wilg, eik en hulst en in het voorjaar ziet het er wit van de bosanemonen. De beide oerbossen zijn sinds 1927 eigendom van Natuurmonumenten, nagelaten door de heren Schönfeld en Zandstra en nu een heerlijk domein voor spechten. Tussen de bossen slingert het beekje Ruiten A, bruin van kleur omdat er ijzer in is opgelost, maar erg schoon en een eldorado voor bijzondere planten.

Natuurmonumenten bezit inmiddels 450 hectare in het Dal van de Ruiten A en verbouwt in de 'bruine woestijn' rondom zelfs haver en rogge. Akkerkruiden als korenbloem en akkerviooltje krijgen zo weer een kans.

Saksische boerderijen

Smeerling is meer dan natuur alleen. Smeerling is ook een beschermd dorpsgezicht. Vóór 1600 stonden hier al acht Saksische boerderijen en die staan er nu nog. Theo en Annemarieke Kelders wonen in één van die schitterend gerestoreerde boerderijen. In 1996 begonnen zij op verzoek van Natuurmonumenten een theeschen-

kerij. Het Theehuys Smeerling is in die jaren een begrip voor de wandelaar en fietser geworden.

Theo: „Wij houden hier geen bruiloften of partijen, maar zijn er voor de recreant, die even wil verpozen.” En zijn vrouw beaamt: „Het is hier een paradijsje. Ik heb alleen een vriendelijk verzoek aan Rijkswaterstaat. Maai wat minder, dan worden de bermten ook bloemrijker en krijgt de natuur hier alle kans.”

Het land rond Smeerling is een ware lusthof waar de oprichter van Natuurmonumenten (1905), Jac. P. Thijsse, als hij nog geleefd had, zeker een rijk geïllustreerd Verkade-album over had geschreven.

Activiteiten

Wandelroutes van 3 en 4,5 kilometer in het Dal van de Ruiten A.

Antiekboerderij van Bert en Grietje Bakker (gesloten op zondag).

Smeerlings Theehuys van Theo en Annemarieke Kelders (maandag en dinsdag gesloten).

Startpunt van de 40 kilometer lange fietstocht Stroomdalroute door Westerwolde.

GD 15-4-01